Xarxa d'Ca

XARXA DE COMUNITATS D'APRENENTATGE

Per a la millora de l'èxit educatiu i de la convivència als centres

CC BY NC ND

Generalitat de Catalunya
Departament d'Educació

Aquest document està publicat amb una llicència Creative Commons Reconeixement-No comercial-CompartirIgual 3.0 Espanya.

Per veure'n una còpia, visiteu:
http://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/3.0/es/legalcode.ca

Els termes de la llicència impliquen que aquest material pot ser:

- reproduït, distribuït i comunicat públicament sempre que se'n reconegui l'autoria;
- reproduït, distribuït i comunicat públicament sempre que l'ús no sigui comercial, i
- utilitzat per generar una obra derivada sempre que aquesta quedi subjecta a una llicència idèntica a aquesta

Març 2019

Índex

Introducció

Sobre les comunitats d'aprenentatge
- Reptes als que han de donar resposta les comunitats d'aprenentatge
- Atesos els reptes, quins són els objectius?
- Com fer possible aquests objectius?
- Quines són les actuacions educatives d'èxit?
  - Formació de familiars
  - Participació educativa de la comunitat
  - Grups interactius
  - Tertúlies dialògiques
  - Model dialògic de prevenció i resolució de conflictes
  - Formació dialògica del professorat
- Actuacions educatives d'èxit i aprenentatge dialògic
  - Principis de l'aprenentatge dialògic

El procés per esdevenir comunitat d'aprenentatge
- Compromisos dels centres
- Fases de transformació i tasques que han de dur a terme els centres
- Quadre-resum del procés per esdevenir comunitat d'aprenentatge

El projecte comunitats d'aprenentatge i el Departament d'Educació
- Taula de treball de comunitats d'aprenentatge
- Xarxa de comunitats d'aprenentatge a Catalunya
- Actuacions de formació. Què, qui i com de les activitats formatives

Bibliografia

BY NC ND

Introducció

Aquest document ofereix una visió global del Projecte comunitats d'aprenentatge a Catalunya i dona orientacions a docents, famílies i comunitat educativa en general sobre les característiques, els processos i els fonaments d'aquest projecte.

El marc legal vigent, la Llei 12/2009, del 10 de juliol, d'educació; el Decret 102/2010, de 3 d'agost, o el d'autonomia del centres educatius, i plans com l'ofensiva de país a favor de l'èxit escolar, pla per a la reducció del fracàs escolar a Catalunya 2012-2018, ofereixen als centres educatius una oportunitat de reconeixement i empara de diferents actuacions que es realitzen i una possibilitat per a desenvolupar-ne de noves.

El Decret 119/2015, de 23 de juny, d'ordenació dels ensenyaments de l'educació primària i el Decret 187/2015 de 25 d'agost, d'ordenació dels ensenyaments de l'educació secundària obligatòria, estableixen l'ordenació i els ensenyaments corresponents a l'educació primària i secundària obligatòria posant en el centre de l'aprenentatge els alumnes i assegurant la possibilitats de seguir aprenent d'acord amb les seves possibilitats i desitjos. El Decret 150/2017, de 17 d'octubre, de l'atenció educativa a l'alumnat en el marc d'un sistema educatiu inclusiu representa un avenç en l'atenció a tot l'alumnat, ja que promou la inclusió social de totes les persones en els diferents contextos educatius.

L'administració ha d'assegurar el ple dret de totes les persones, infants, joves i adults i, especialment els nens i les nenes, de rebre la millor educació, a més de promoure i fomentar la recerca en l'àmbit educatiu. Per aquest motiu el Departament d'Educació de la Generalitat de Catalunya està donant suport, entre altres actuacions, a la Xarxa de Cpmpetències Bàsiques (XarxaCB), al programa Aramat, al Pla d'impuls a la lectura, al programa AraEscric, al projecte Science, Technology, Engineering amb Mathematics (STEM). També dona suport als centres educatius que volen esdevenir comunitats d'aprenentatge, amb l'objectiu de millorar els resultats educatius dels alumnes del nostre país, posant en valor els plantejaments dels equips universitaris de recerca a Europa, entre altres l'equip de recerca CREA (Community of Researchers on Excellence for All) per superar el fracàs escolar i les desigualtats a través de la transformació de l'escola.

El projecte comunitats d'aprenentatge, dona resposta als objectius generals del sistema educatiu descrites a l'Estatut d'Autonomia (2006) segons el qual "totes lespersones tenen dret a una educació de qualitat i a accedir-hi en condicions d'igualtat" i s'afronten a aquest repte amb l'aval que les investigacions científiques internacionals aporten sobre les millors condicions per afavorir un aprenentatge competencial per a tothom.

BY NC ND

Sobre les comunitats d'aprenentatge

Les comunitats d'aprenentatge són un projecte de transformació social i cultural basat en l'aplicació d'aquelles actuacions educatives d'èxit (AEE) de les quals s'ha demostrat científicament que milloren el rendiment educatiu i la convivència. Les comunitats d'aprenentatge impliquen totes les persones que, de forma directa o indirecta, influeixen en l'aprenentatge i el desenvolupament dels estudiants, incloent-hi mestres, professors, familiars, membres d'associacions i organitzacions veïnals i locals i persones voluntàries.

La transformació està orientada cap a un somni d'escola en el qual tota la comunitat educativa i l'entorn participen de manera igualitària, per convertir les dificultats en possibilitats i millorar les expectatives d'èxit educatiu de tots els alumnes. Partint dels somnis de tota la comunitat educativa, a través del diàleg i basant-se en les evidències científiques, aquest projecte està aconseguint un doble objectiu: superar el fracàs escolar i enfortir la convivència.

Aquest no és un projecte nou, la primera comunitat d'aprenentatge va sorgir l'any 1978 en el centre d'educació de persones adultes de la Verneda-Sant Martí. Des d'aleshores, molts centres s'han afegit al projecte, des de llars d'infants, escoles d'educació infantil i primària, instituts de secundària, instituts-escola, centres formatius de persones adultes i centres formatius de persones adultes en l'àmbit penitenciari.

Reptes als que han de donar resposta les comunitats d'aprenentatge

Els reptes que es plantegen a la societat actual, als qual vol donar resposta el Projecte comunitats d'aprenentatge són:

- SUPERAR LES DESIGUALTATS
- ACONSEGUIR L'ÈXIT EDUCATIU
- MILLORAR LA CONVIVÈNCIA

BY NC ND

Superar les desigualtats

L'escola és un element clau en la superació de l'exclusió social, ja que el primer factor que contribueix a ella és el fracàs en l'escolarització.

És necessari tenir altes expectatives vers l'èxit acadèmic de tot l'alumnat i posar els recursos necessaris per assolir-les. En aquest sentit, el sistema educatiu ja disposa a Catalunya de diverses eines i instruments per fer-ho possible. Una d'elles és el Decret 150/2017 d'atenció educativa a l'alumnat en el marc d'un sistema educatiu inclusiu. Aquest Decret suposa un canvi de paradigma en passar de l'escola inclusiva al sistema educatiu inclusiu, ja que té com a destinataris tots els alumnes en totes les etapes educatives.

El concepte d'educació inclusiva que estableix és clau per promoure la inclusió social de totes les persones en els diferents contextos educatius, des de la infància fins a la transició a la vida adulta, i és garant de l'avenç cap a una societat que afavoreix el desenvolupament personal, professional i social de tothom al llarg de la vida.

Una de les formes de superar les desigualtats consisteix a plantejar uns currículum i unes propostes que proporcionin a tothom expectatives d'èxit.

Aconseguir l'èxit educatiu

L'objectiu educatiu per als infants d'educació infantil és el desenvolupament de les capacitats, que té la seva continuïtat en el fet d'assolir les competències bàsiques en acabar l'escolarització obligatòria. Les competències bàsiques són les capacitats que es consideren fonamentals perquè una persona adulta pugui desenvolupar la seva vida personal i professional de manera autònoma i pugui continuar aprenent al llarg de la vida.

Ha quedat enrere el temps en què els aprenentatges havien de ser memorístics i reproductius. Actualment, l'educació, en tots els seus ensenyaments, ha de formar alumnes competents, amb habilitat per argumentar i justificar, capaços de donar respostes creatives, innovadores, ajustades, adequades per a una societat canviant i en evolució constant.

Els centres han de sumar esforços i posar en joc tots els seus agents, mestres, famílies, voluntaris, ex-alumnes, comunitat en general per incidir de forma efectiva en l'assoliment de les competències bàsiques de tot l'alumnat.

BY NC ND

Millorar la convivència

La convivència en un centre és necessària per aconseguir l'èxit educatiu. És difícil que tots dos elements es donin de forma separada.

Millorar la convivència en els centres ha de ser l'objectiu de tothom. Tota la comunitat hi està implicada i el diàleg esdevé l'eina fonamental per aconseguir-ho.

Les pràctiques educatives que es duen a terme a les escoles han d'incorporar els valors democràtics, de diàleg, d'entesa i de consens als quals aspirem per a una ciutadania compromesa.

Atesos els reptes, quins són els objectius?

Un centre que es plantegi els reptes de superar les desigualtats, d'aconseguir l'èxit educatiu per a tothom i de millorar la convivència mitjançant l'aprenentatge dialògic, ha de plantejar-se el següents objectius:

- Impulsar l'excel·lència i l'equitat amb un model de centre inclusiu basat en la igualtat de possibilitats, entesa com el donar més a qui més ho necessita a fi de no excloure ningú.
- Aconseguir l'èxit de resultats per a tothom, plantejant altes expectatives d'aprenentatge per a tot l'alumnat, amb atenció especial als qui, per raons de desigualtat, tenen un alt risc de fracàs i d'abandonament escolar.
- Millorar la convivència a través del model dialògic de prevenció i resolució de conflictes.
- Garantir la participació, coresponsabilització i implicació de tota la comunitat com a base de transformació social, educativa i cultural d'un centre educatiu i del seu entorn mitjançant el diàleg igualitari.
- Potenciar la formació de tots els agents educatius com a valor de millora educativa.
- Garantir que el centre educatiu estigui obert al territori i participi en la promoció del treball i l'aprenentatge en xarxa.
- ...

BY NC ND

Com fer possible aquests objectius?

El mitjà que tenen les comunitats d'aprenentatge per aconseguir els objectius proposats és l'aplicació de les actuacions educatives d'èxit.

Les actuacions educatives d'èxit (AEE) és defineixen com aquelles pràctiques educatives que la comunitat científica internacional ha demostrat que contribueixen a millorar l'aprenentatge de l'alumnat i la convivència al centre educatiu.

Són actuacions universals i transferibles a tot tipus de contextos i que ofereixen èxit, igualtat i eficàcia. La seva implementació exigeix rigor, constància i compromís.

BY NC ND

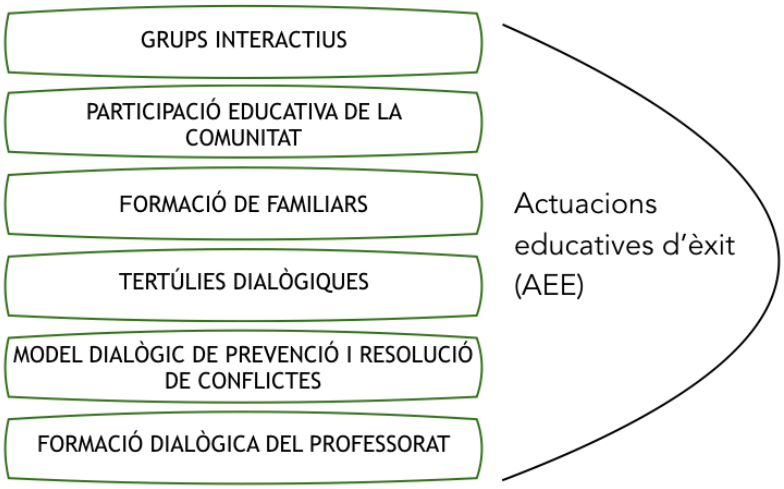

Les actuacions educatives d'èxit (AEE) donen suport als 3 grans reptes de les comunitats d'aprenentatge:

	Formació de familiars	Participació educativa de la comunitat	Grups interactius	Tertúlies dialògiques	Model dialògic de prevenció i resolució de conflictes	Formació dialògica del professorat
Superació de les desigualtats	✓	✓	✓	✓	✓	✓
Èxit educatiu per a tothom	✓	✓	✓	✓	✓	✓
Millora de la convivència	✓	✓	✓	✓	✓	✓

Contribució de les AEE als 3 grans reptes de les comunitats d'aprenentatge

CC BY NC ND

Quines són les actuacions educatives d'èxit?*

Formació de familiars

L'oferta formativa dels centres educatius no s'obre únicament a alumnes i docents, s'obre, també, a les famílies. La formació de familiars respon als interessos i lesnecessitats de les famílies.

Una de les modalitats de formació de més èxit són les tertúlies literàries dialògiques. En aquestes tertúlies, persones de la comunitat educativa amb diversos perfils (amb o sense titulació acadèmica, de diferents cultures, edats, procedències, formes de vida, religió, ideologia…), comparteixen diàlegs, desenvolupen reflexions crítiques i construeixen coneixement al voltant d'una obra de la literatura clàssica universal. D'aquesta manera, persones que mai han llegit aquest tipus de llibres, o cap llibre, mostren gran satisfacció i entusiasme per la lectura d'obres literàries como las de James Joyce, Cortázar, Safo, *Les mil i una nits*, *El Ramayana* o L'*Odissea* i poden acompanyar, de forma més efectiva, el desenvolupament escolar i social dels seus fills.

Les investigacions científiques han demostrat que les interaccions de l'alumnat amb la resta d'agents socials implicats en la seva educació influeixen directament sobre el seu rendiment escolar. Per tant, no només és necessària la formació del professorat, sinó que també ho és la formació de les famílies i altres membres de la comunitat. Una de les aportacions que es desprenen de INCLUD-ED (2006-2011) és que els resultats acadèmics dels alumnes no depenen tant del nivell acadèmic assolit per les famílies com pel fet que, quan els fills estan escolaritzats, també les famílies estiguin fent formació.

Participació educativa de la comunitat

Les famílies i els membres de la comunitat, a més de participar en la formació de familiars basada en actuacions d'èxit, participen en les activitats d'aprenentatge de l'alumnat, tant dins com fora de l'horari escolar.

La participació en la vida escolar es concreta, també, en la presa de decisions de tot el que té a veure amb l'educació dels seus fills i filles. Mitjançant la participació representativa en els òrgans de presa de decisions, així com en la participació directa en la vida organitzativa del centre, els membres de la comunitat participen en els processos de presa de decisions. Aquesta participació democràtica promou l'acceptació cultural i contribueix a millorar el rendiment educatiu dels alumnes que pertanyen a minories culturals.

---

*Informació a partir del web sobre comunitats d'aprenentatge utopiadream

BY NC ND

Grups interactius

Els grups interactius són una forma d'organització de l'aula que ha demostrat oferir bons resultats pel que fa a la millora de l'aprenentatge i de la convivència. Mitjançant els grups interactius es multipliquen i diversifiquen les interaccions i s'augmenta el temps de treball efectiu.

És una organització que es caracteritza per incloure tot l'alumnat, ja que aquest troba el suport de diferents adults a banda dels docents responsables de l'aula

D'aquesta manera s'evita la segregació i la competitivitat que genera treure de l'aula els alumnes que presenten més dificultats (pràctica que s'ha demostrat ineficaç i que genera un augment del fracàs escolar i dels conflictes).

Amb els grups interactius es pot desenvolupar, en una mateixa dinàmica, l'acceleració dels aprenentatges per a tot l'alumnat i en totes les matèries, els valors, les emocions i els sentiments com l'amistat.

Tertúlies dialògiques

Es tracta de la construcció col·lectiva de significat i de coneixement a partir del diàleg amb tots els alumnes que participen en la tertúlia. El funcionament de les tertúlies dialògiques es basa en els 7 principis de l'aprenentatge dialògic i es desenvolupen a partir de les millors creacions de la humanitat en tots els àmbits: des de la literatura, l'art, la ciència..

Mitjançant les tertúlies dialògiques es potencia l'apropament directe dels alumnes, sense diferenciar edat, gènere, cultura o capacitat, a la cultura clàssica universal i al coneixement científic acumulat per la humanitat a través del temps.

Tal i com han plantejat Habermas i molts altres autors, tant en l'ètica com en la ciència es imprescindible el consens, mentre que en l'estética no ho és.

En les matemàtiques, la física, la química, la biologia… està clar quins són els coneixements que són vàlids i les tertúlies dialògiques sobre aquests àmbits segueixen aquests criteris. En la literatura i en l'art en general no cal un consens estètic; per aquest motiu les tertúlies dialògiques d'aquests àmbits es fan, únicament, d'aquelles obres sobre les quals tot el món està d'acord en pensar que formen part de les millors creacions de la humanitat.

BY NC ND

Model dialògic de prevenció i resolució de conflictes

El model de prevenció i resolució de conflictes es fonamenta en el diàleg com a l'eina que permet superar desigualtats. En el tractament del conflicte pren protagonisme el consens, entre totes les parts implicades, sobre les normes de convivència, especialment de l'alumnat, generant un diàleg compartit per tota la comunitat en el procés normatiu.

Aquest model afavoreix una millora qualitativa de la convivència tant dins del centre com en el conjunt de la comunitat educativa. Generar espais de diàleg permet prevenir els conflictes, però és necessària la implicació de tota la comunitat per tal que totes les opinions siguin escoltades i considerades quan es tracta d'establir les causes i els orígens dels conflictes i en la seva solució quan encara són presents.

Formació dialògica del professorat

Per poder desenvolupar les actuacions educatives d'èxit en els centres educatius, un aspecte imprescindible és la formació del professorat en les bases científiques i teòriques i en les evidències avalades per la comunitat científica internacional.

Cal passar de les ocurrències en educació, a les evidències de millora dels resultats en les actuacions educatives que es proposen; amb aquest objectiu és necessari anar directament a les fonts teòriques me rellevants a escala internacional, als resultats de les investigacions de més alt rang sobre educació, i també a les publicacions científiques en les revistes de rànking.

BY NC ND

Actuacions educatives d'èxit i aprenentatge dialògic

Totes les actuacions educatives d'èxit se situen sota el paraigües de l'aprenentatge dialògic.

L'aprenentatge dialògic (Aubert, García, & Racionero, 2009) sustenta que són les interaccions entre les persones, mitjançant el diàleg, allò que fa possible que es produeixi l'aprenentatge. Les persones aprenem mitjançant múltiples interaccions que es donen no només entre els alumnes i els docents, sinó entre els alumnes i totes les persones que participen de la vida dels centres i que poden ser, també, personal no docent, famílies, persones voluntàries…

Principis de l'aprenentatge dialògic*

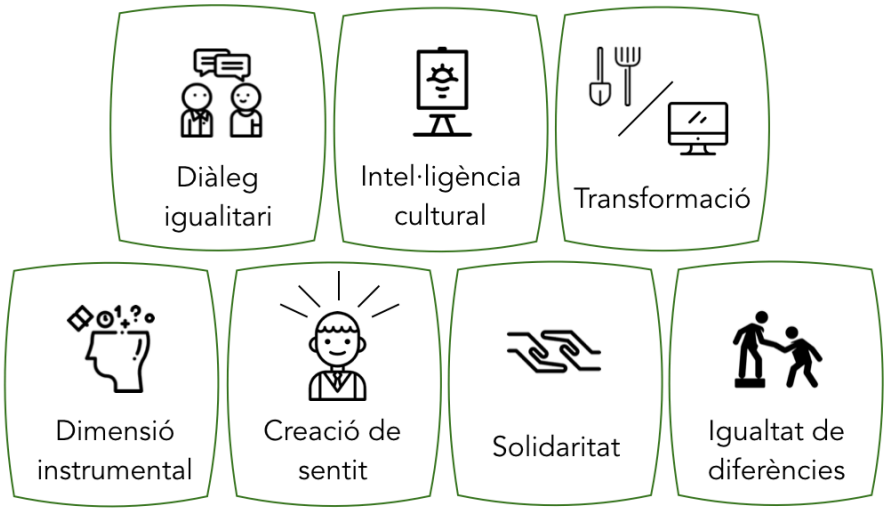

Diàleg igualitari

Totes les persones som iguals i tothom té veu. Té el mateix valor l'opinió d'un professor d'universitat que la d'una persona amb pocs estudis que participa en un diàleg. Els arguments que es donen per defensar les pròpies propostes han d'estar basats en pretensions de validesa, rebutjant les pretensions de poder.

El diàleg igualitari es dona a tot arreu i sobre qualsevol tema: la forma de fer les classes, les activitats que es duen a terme, els continguts a treballar, etc. Totes les propostes són discutides, matisades i negociades.

Un diàleg és igualitari quan es consideren les diferents aportacions en funció de la validesa dels arguments i no per les posicions de poder de les persones que les fan.

*A partir del text d'Aubert, A.; Flecha, A.; García, C.;Flecha, R.; Racionero, S. (2008). Aprendizaje Dialógico en la Sociedad de la información (Barcelona: Hipatia).

BY NC ND

Intel·ligència cultural

Tothom té capacitat per aprendre i ningú no té dèficits: tothom té intel·ligència cultural.

Les persones sabem coses diferents que hem après en contextos acadèmics, pràctics o cooperatius. Hi ha qui ha après història a l'escola, qui ho ha fet treballant d'administratiu en un arxiu o qui ho ha fet comentant pel·lícules amb un grup d'amics. Per tant, tothom és intel·ligent, com ho demostra el fet que ha après allò que ha necessitat en els contextos en què ha participat i que, en molts casos, no són acadèmics.

Si partim de les habilitats acadèmiques excloem aquelles persones que no les posseeixen. Al contrari, partir de la intel·ligència cultural implica utilitzar habilitats pràctiques, acadèmiques i cooperatives. Un exemple d'això seria quan els participants d'un grup de llengua poden recitar poesies tradicionals o cantar cançons populars que han après al llarg de la vida (habilitats pràctiques i cooperatives) encara que no sàpiguen què és la mètrica i la rima. D'aquesta forma les persones participants no només aprenen una habilitat acadèmica sinó que valoren els seus coneixements previs i es fan conscients de la seva capacitat de creació cultural.

És necessària la intel·ligència cultural de les persones que estan a la comunitat per tal de millorar els aprenentatges dels alumnes. Si només tenim en compte els coneixements acadèmics, desaprofitem recursos útils per connectar amb la diversitat d'alumnes i millorar-ne els aprenentatges.

Transformació

La transformació de totes les interaccions de l'entorn de les persones, a través de la participació activa, afavoreix els aprenentatges.

Els principis de l'aprenentatge dialògic comporten un procés de transformació. Persones analfabetes que fan exposicions, persones amb fracàs escolar que han accedit a la universitat o persones que no participaven en projectes socials i educatius i ara són les impulsores d'entitats, en són exemples. La implicació en moviments col·lectius i la influència en el seu entorn han estat fruit d'un model basat en el diàleg i en la transformació.

També treballem amb les persones que presenten alguna discapacitat (ja sigui física, psíquica o sensorial) per a la transformació de la seva situació i n'aprenem. Intentem ajudar a superar totes les barreres amb les quals es troben per accedir a espais culturals i educatius en un ambient de plena igualtat amb la resta de participants. D'aquesta forma, oferim possibilitats d'adquirir una major autonomia i una transformació de l'entorn, ja que aquesta convivència acaba fent que totes les persones siguem iguals.

BY NC ND

Dimensió instrumental

Cal remarcar que aquest ambient de diàleg no es fa en detriment de l'aprenentatge, ans al contrari, l'afavoreix.

L'aprenentatge instrumental és un dels objectius del projecte. Les persones decideixen dialògicament què volen aprendre i sempre decideixen que volen aprendre al màxim: tots aquells coneixements que els permetin accedir a altres estudis, millorar la seva situació laboral o organitzar una nova entitat.

Creació de sentit

Un dels problemes més grans de l'escola actual és la falta de motivació per part dels alumnes que no troben sentit a assistir a l'escola. Aquest problema ha estat identificat i discutit per diferents autors. Pablo Freire, per exemple, reconeix que l'aprenentatge es dona de manera distanciada de les experiències viscudes pels alumnes. El significat es construeix quan les contribucions i diferències culturals són tractades de manera igualitària i cada alumne sent que l'escola valora la seva pròpia identitat.

L'alumne troba sentit en allò que està aprenent quan es respecta la seva individualitat i quan es garanteix l'èxit en l'aprenentatge a partir de la interacció.

Solidaritat

Un projecte educatiu que vulgui ser igualitari ha de basar-se en la solidaritat. Aquesta solidaritat ha de ser entesa no com a intervencions puntuals adreçades a fer accions en favor de determinades causes o col·lectius, sinó basada en la implicació directa que arribi a tots els alumnes en forma de col·laboració amb les famílies, de participació en el barri, de suport dins el centre educatiu…

Desenvolupem el principi de solidaritat quan treballem de forma decidida per oferir a tots els alumnes, amb independència de les seves diferències, la mateixa educació de qualitat, i quan ens comprometem amb la superació de l'exclusió social i la lluita per la igualtat dels drets de tots els alumnes.

BY NC ND

Igualtat de les diferències

De la mateixa manera que totes les habilitats són valorables i valorades, totes les cultures són igual de vàlides i cal que les respectem, i això no ha d'implicar exclusió social.

En el cas de les persones que pertanyen a una cultura amb una tradició literària oral, l'opció no ha de ser ni continuar sent analfabetes ni aprendre la literatura dominant, sinó adquirir els coneixements necessaris per poder expressar la seva cultura en les formes prioritzades per la societat, i compartir els sabers de les diferents cultures a través del diàleg.

En els grups, diferents persones gitanes, marroquines, xineses o paies comparteixen els seus sabers i decideixen col·lectivament quines coses volen aprendre per poder expressar-les i quins coneixements i valors de les altres cultures els són útils.

No hem de buscar ni la igualtat homogeneïtzadora ni la diversitat desigual.

Tota persona té dret a viure de forma diferent i a tenir, al mateix temps, les mateixes oportunitats de realització.

BY NC ND

El procés per esdevenir comunitat d'aprenentatge

Quan un centre es planteja esdevenir comunitat d'aprenentatge té per davant un recorregut que implica una profunda reflexió i una voluntat de transformació de tota la comunitat educativa, que ha de valorar els avantatges que els pot proporcionar implementar aquest projecte en el seu centre.

Compromisos dels centres

Els centres que volen iniciar aquests procés de transformació han d'assumir els següents compromisos:

Abans d'iniciar el procés

- Conèixer prèviament les característiques del projecte (poden sol·licitar una xerrada de pre-sensibilització).
- Comptar amb l'acceptació dels diferents sector implicats (famílies, claustre, consell de delegats, consell escolar…).

Un cop iniciat el procés

Tenir en compte que un cop iniciada la formació en sensibilització s'haurà de :

- Constituir diferents comissions mixtes per començar a gestionar el projecte.
- Assegurar la formació contínua i sistemàtica de tots els sectors implicats.
- Començar a implementar, paulatinament, les actuacions educatives d'èxit
- Avaluar el procés i fer propostes de millora de forma regular.

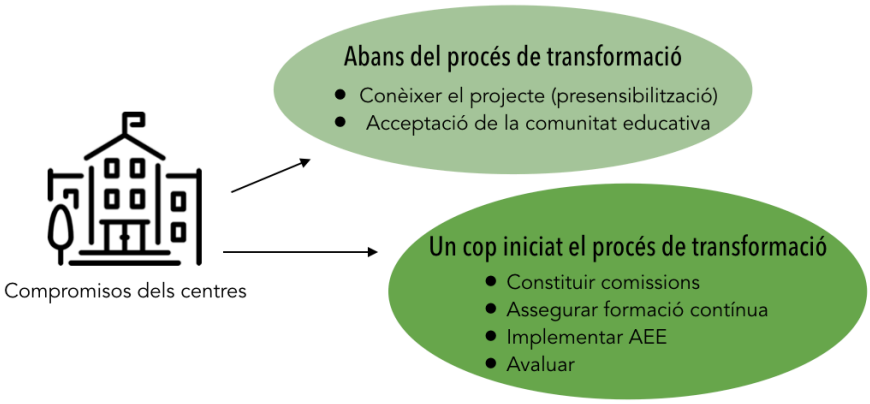

BY NC ND

Compromisos pel que fa a la formació

Els centres que volen iniciar la formació en Comunitats d'Aprenentatge han d'acceptar, també, uns compromisos:

- Compromís d'assitència - Ha de comptar amb la presència de tot el claustre i hi poden participar membres de la comunitat educativa (familiars, personal d'administració i serveis, persones referents de l'ajuntament…).
- Comptar amb la figura d'una persona coordinadora que s'encarregui de recollir les percepcions, neguits, idees i dubtes que vagin sorgint durant la formació. Tasques que ha de realitzar:
    - Recollir idees i reflexions dels debats que es duguin a terme durant les sessions de formació i entre elles.
    - Acreditar que s'han fet efectives les 15 hores de treball sense formador.
    - Fer la coordinació entre el personal del centre i les persones formadores.
    - Fer d'enllaç entre les diferents comissions (si n'hi ha) o grups de treball.

BY NC ND

Fases de transformació i tasques que han de dur a terme els centres

El quadre següent recull les activitats formatives i actuacions ofertes pel Departament d'Educació relacionades amb el procés de transformació que han de dur a terme els centres

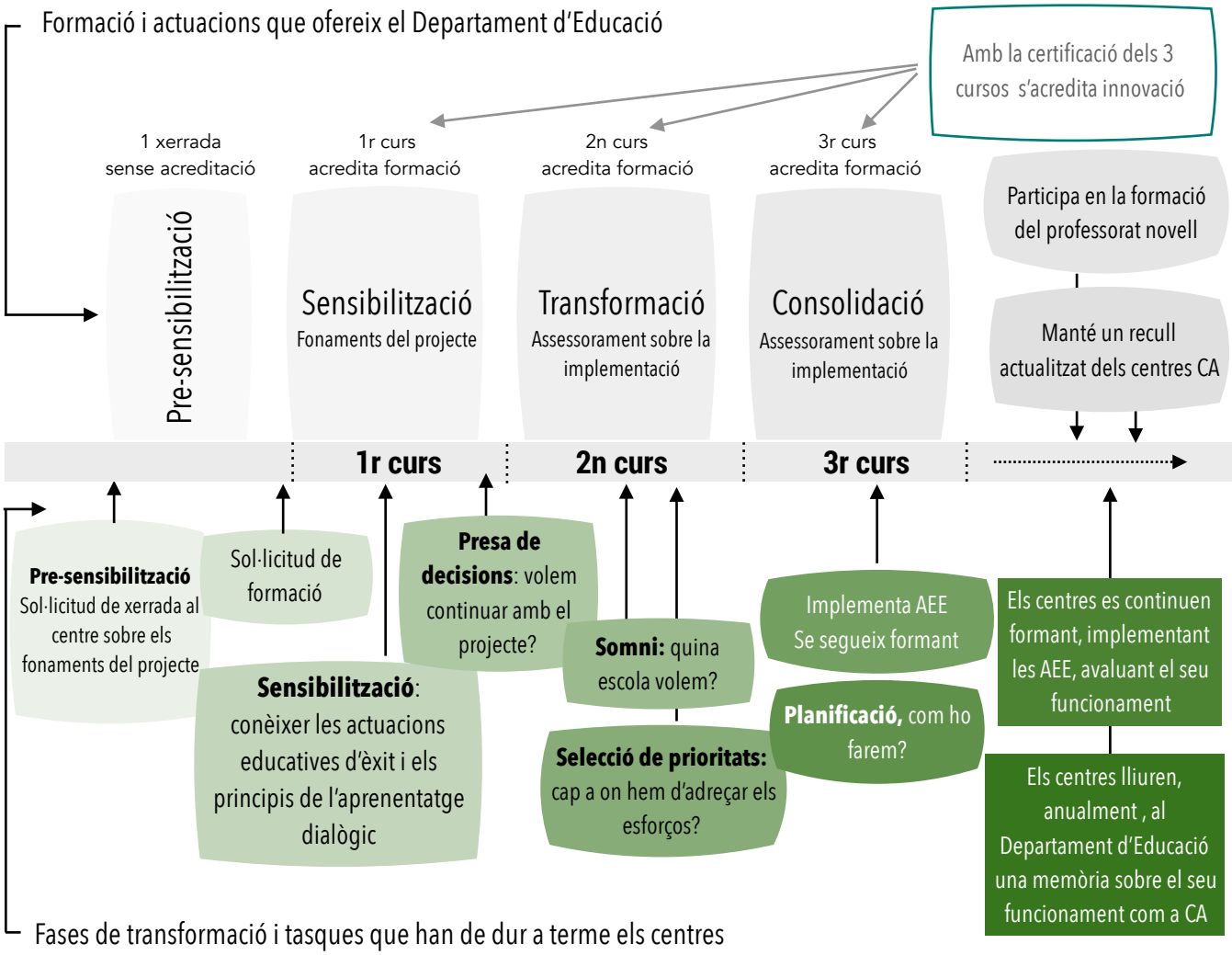

BY NC ND

Fases en el procés d'esdevenir comunitats d'aprenentatge

Pre-sensibilització

Els centres que volen iniciar-se en el projecte comunitat d'aprenentatge han de sol·licitar al Servei de Currículum d'Infantil i Primària (SCIP) a l'adreça cinfantilprimaria.educacio@gencat.cat una xerrada sobre les línies bàsiques del projecte per part d'alguna persona experta que el conegui profundament. El SCIP s'encarrega de cercar les persones adients per fer aquesta xerrada inicial, que ajudarà la comunitat del centre a prendre una decisió sobre voler iniciar el procés de formació i la transformació o no.

Adhesió al projecte

Si després de la presensibilització, la comunitat educativa es mostra majoritàriament interessada en iniciar el projecte, la direcció ha d'aportar al SCIP la documentació següent per demanar adherir-se al projecte:

- Sol·licitud per iniciar el procés per esdevenir centre comunitat d'aprenentatge
- Document descriptiu de les necessitats que porten el centre a sol·licitar aquest projecte.
- Acta del claustre on quedi constància de la conformitat i l'acord dels seus membres per iniciar el procés de formació de, com a mínim, dos terços d'aquests.
- Acta del consell escolar on quedi constància de l'acord per iniciar el procés de formació de, com a mínim, dos terços dels seus membres.

Sensibilització

La fase de **sensibilització** consisteix en una formació inicial amb l'objectiu de posar a disposició de totes les persones interessades les actuacions educatives d'èxit i els coneixements científics en què es basen les comunitats d'aprenentatge. La intenció és que després d'engegar un procés intens de reflexió i debat, puguin triar si volen o no constituir-se com a comunitat d'aprenentatge.

La formació en sensibilització dura 30 hores (15 amb la presència de la persona formadora i 15 de treball intern de la comunitat). Es recomana realitzar-la de manera intensiva i continuada, la qual cosa permet aprofundir de ple en les reflexions que van sorgint i establir el diàleg necessari per iniciar, conjuntament, la transformació del centre educatiu.

BY NC ND

Presa de decisions

La fase de presa de decisions és la fase en què tota la comunitat educativa decideix si vol iniciar el procés de transformació del seu centre en comunitat d'aprenentatge.

La decisió ha de comptar amb el consens de les famílies i de la comunitat educativa en general (els docents han buscat el consens prèviament), per això se celebra una assemblea amb la comunitat educativa. Aquest procés de presa de decisió produeix un intens debat sobre què implicarà la transformació del centre. S'ha de facilitar la participació del major nombre possible de persones (mitjançant la convocatòria en diferents horaris de reunió, servei de monitoratge…).

El formador que ha acompanyat el centre en la formació en sensibilització també ofereix el seu suport en la fase de presa de decisions.

La decisió final ha de ser aprovada i ratificada pel Consell Escolar del centre. És recomanable comptar amb el suport de les administracions educatives corresponents (L'Ajuntament, la Inspecció d'educació…).

Els centres han de comunicar al SCIP la seva decisió de continuar, o no, amb el projecte a l'adreça de correu cinfantilprimaria.educacio@gencat.cat

Somni

El moment del somni és una fase central i clau dins el procés de transformació. Afloren les il·lusions i les expectatives de tots els membres de la comunitat. És necessari i important que tothom hi participi: que tothom somiï i pugui compartir el seu somni.

El somni es du a terme durant la formació en transformació. Es tracta d'una formació de 30 hores (15 amb presència del formador i 15 de treball intern del centre) durant les quals la persona formadora anirà guiant la gestió del somni, de la selecció de prioritats i l'inici de la planificació si s'escau.

Per organitzar aquesta fase es crearà una comissió formada per docents, famílies, i altres membres de la comunitat educativa.

BY NC ND

Selecció de prioritats

La selecció de prioritats implica planificar què es pot fer i per on començar.

És una fase en què se seleccionen prioritats en funció del context, la importància, les possibilitats. Cada centre té la seva realitat concreta i els seus propis recursos.

Una comissió mixta s'encarrega de revisar els somnis i veure'n la viabilitat a curt, mitjà i llarg termini. Per establir una prioritat, cal analitzar la realitat del centre educatiu i valorar què és el més necessari en primer lloc.

El diàleg entre les persones de la comunitat és imprescindible per establir les prioritats.

La selecció de prioritats es realitza durant el segon curs de formació, la fase de transformació, i la persona formadora acompanya el centre en la planificació del procés de selecció de prioritats.

Planificació

És el moment de planificar totes les actuacions derivades de la selecció de prioritats mitjançant la celebració d'una assemblea.

Els somnis no s'han de quedar en declaracions d'intencions, s'han de pensar i s'han d'organitzar les accions concretes per arribar a la seva consecució. Es fan comissions mixtes formades per persones voluntàries que són membres de la comunitat i professorat i personal del centre educatiu.

La planificació es du a terme durant la formació en consolidació. Es tracta d'una formació de 30 hores (15 amb presència del formador i 15 de treball intern del centre) en la qual la persona formadora acompanya el centre en la planificació i implementació de les actuacions prioritzades.

Quan un centre ha realitzat els tres cursos de formació: sensibilització, transformació i consolidació ha de seguir implementant les actuacions acordades amb continuïtat, constància i rigor.

BY NC ND

Xarxa de comunitats d'aprenentatge

Un centre valora la possibilitat de convertir-se en comunitat d'aprenentatge

Pre-sensibilització

Demana al Servei de Currículum d'Infantil i Primària una xerrada adreçada a la comunitat per informar sobre el projecte

cinfantilprimaria.educacio@gencat.cat

La comunitat s'interessa pel projecte

La comunitat no s'interessa pel projecte

Acaba el procés

- Formulari de sol·licitud
- Acta amb l'acord favorable del claustre
- Acta amb l'acord favorable del Consell Escolar

Sensibilització

- **Curs de formació** que es demana al SCIP
- Assistència de tot el claustre
- 30 hores de formació (15 presencials)

Assemblea de sensibilització a les famílies i a la comunitat

Presa de decisió

En sessions de debat
Cerca de consens en iniciar la transformació
Tota la comunitat hi està implicada

La comunitat vol iniciar la transformació

La comunitat no vol iniciar la tranformació

Acaba el procés

Somni

Quina és l'escola que volem?

Alumnes, famílies, mestres, comunitat…

↓

Selecció de prioritats

Transformació

- **Curs de formació** de continuïtat que consisteix en un assessorament I acompanyament personalitzat sobre la implementació de les actuacions educatives d'èxit, l'establiment de comissions, la fase del somni i l'establiment de prioritats
- Assistència de tot el claustre
- 30 hores de formació (15 presencials)

Consolidació

- **Curs de formació** de continuïtat que consisteix en un assessorament personalitzat per ajudar a aprofundir i a implementar les AEE prioritzades
- Assistència de tot el claustre
- 30 hores de formació (15 presencials)
- Implementació de les AEE

Xarxa d'CA
XARXA DE COMUNITATS D'APRENENTATGE

Requisits

- Haver realitzat els 3 cursos de formació
- Implementar, com a mínim, dues AEE a cada nivell setmanalment
- Lliurar la memòria avaluativa anual

CC BY NC ND

Generalitat de Catalunya
Departament d'Educació

El projecte comunitats d'aprenentatge i el Departament d'Educació

El Departament d'Educació promou les comunitats d'aprenentatge des del curs 2004-2005, amb el convenciment que l'èxit educatiu ha de ser per a tot l'alumnat i que tots els agents educatius de l'entorn hi han d'estar implicats.

En relació a aquests centres ha empès les següents actuacions:

1. Creació de grup de treball per a l'elaboració de materials de formació
2. Proposta de constitució de la **taula de treball** de Comunitats d'aprenentatge
3. Establiment de la **Xarxa de comunitats d'aprenentatge** a Catalunya
4. Assegurar, en col·laboració amb el CREA, la **formació dels centres** que volen esdevenir comunitats d'aprenentatge

Taula de treball de comunitats d'aprenentatge

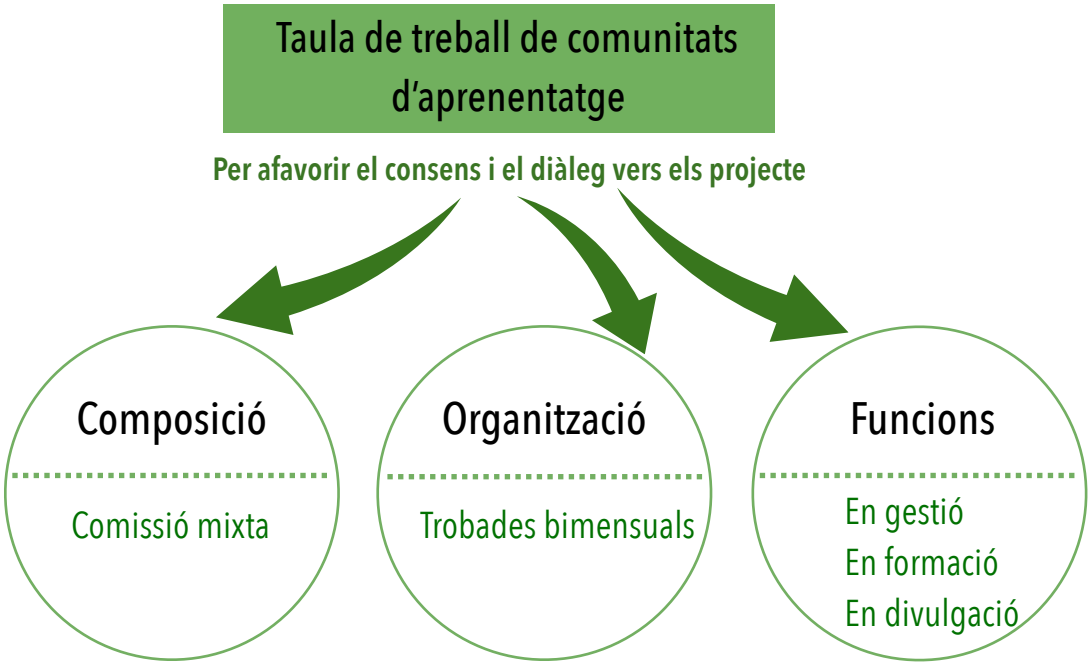

BY NC ND

Taula de treball de comunitats d'aprenentatge

Composició

- Comissió mixta formada per:
    - Representants de la Direcció General de Currículum i Personalització del Departament d'Educació
    - Representants de les universitats impulsores del projecte "Comunitats d'Aprenentatge".
    - Representants dels centres "Comunitat d'aprenentatge".
    - Altres convidat en funció dels temes a tractar: famílies, experts, voluntaris…
    - Representants de la Inspecció d'Educació.

Organització

- Trobades de periodicitat bimensual al llarg del curs escolar
- Reunions extraordinàries quan escaiguin
- ...

Funcions

En gestió

- Establir un equip de treball permanent per impulsar la transformació de centres en comunitats d'aprenentatge.
- Acompanyar el funcionament de les CdA ja existents, col·laborant-hi a demanda dels centres (seguiment, assessorament…).
- Revisar, si escau, les Orientacions del Departament d'Educació que fan referència a les CdA.
- Implementar acords presos en relació al funcionament de les CdA.
- Establir els criteris o requisits per pertànyer a la "Xarxa de Comunitats d'Aprenentatge".
- Organitzar la trobada anual de cloenda del curs amb representants de totes les comunitats.
- Valorar els projectes de sol·licitud.
- Valorar les memòries anuals dels centres i fer propostes de millora.
- …

En formació

- Planificar la formació anual en CdA.
- Establir un equip de treball permanent per dinamitzar la formació de les CdA a Catalunya.
- Elaborar materials per als formadors dels cursos de CdA.
- Gestionar la pre-sensibilització en els centres que desitgen iniciar-se en el projecte.
- Impulsar les visites pedagògiques a centres

BY NC ND

- Cercar i seleccionar materials de suport i posar-los a disposició de les CdA.
- Elaborar nous materials de suport.
- Col·laborar en l'organització de la jornada anual destinada al professorat novell en CdA.
- ….

En divulgació

- Conèixer les publicacions científiques que donen suport als projecte i fer-ne difusió.
- Compartir informacions i novetats sobre CdA.
- Afavorir l'intercanvi d'experiències
- …

BY NC ND

Xarxa de comunitats d'aprenentatge a Catalunya

Catalunya compta amb diversos centres educatius que s'han constituït recentment com a comunitats d'aprenentatge.

Hi ha centres que fa anys que van realitzar la formació i continuen implementant els principis de les comunitats d'aprenentatge.

També hi ha centres que van fer en el seu moment la formació per, posteriorment, amb el canvi de famílies i professionals, deixar de mantenir l'esperit que guia les comunitats d'aprenentatge, o bé han deixat de fer les actuacions educatives d'èxit o les han fet sense el rigor esperat.

La creació de la Xarxa de Comunitats d'Aprenentatge catalana dona resposta, entre altres, a la necessitat de conèixer els centres que compleixin els requisits necessaris per ser comunitat d'aprenentatge i tenir-ne un registre, facilitar l'intercanvi entre professionals, fer créixer el banc de recursos i donar resposta a la necessitat d'informació actualitzada sobre investigació educativa.

Objectius de la Xarxa de Comunitats d'aprenentatge a Catalunya

- Tenir un recull fiable i actualitzat dels centres que implementen el Projecte Comunitats d'Aprenentatge
- Compartir recursos, experiències i iniciatives que els centres duen a terme
- Afavorir que la investigació ajudi a avançar les comunitats d'aprenentatge i a consolidar-ne les bases científiques

BY NC ND

Requisits de pertinença a la Xarxa de Comunitats d'Aprenentatge a Catalunya

En l'àmbit de gestió i organització

- Haver realitzar els 3 cursos de formació: sensibilització, transformació i consolidació.
- Comptar amb la participació de les famílies en la presa de decisions (organitzatives i pedagògiques).
- Lliurar al Departament d'Educació un recull-memòria de les actuacions vinculades al projecte que s'han fet durant el curs i la perspectiva de continuïtat per al curs següent. Adjuntar a aquest recull-memòria els indicadors d'avaluació que es plantegen respecte el projecte comunitats d'aprenentatge en la programació general anual (PGA) i els resultat de l'avaluació de la memòria anual (MA).

A nivell pedagògic

- Implementar setmanalment les actuacions educatives d'èxit, com a mínim 2 a cada nivell.
- Potenciar una atenció educativa a l'alumnat amb necessitats educatives especials que afavoreixi la inclusió educativa i les altes expectatives per a tot l'alumnat sense distinció. Anar incorporant, progressivament, en el projecte educatiu i en el projecte de direcció els principis del projecte CdA.
- Anar incorporant les diferents AEE a tots els nivell educatius.
- Elaborar una avaluació anual de resultats en tots els nivells educatius que imparteix el centre.
- Afavorir els agermanaments entre centres educatius, quan així es consideri necessari.
- Compartir materials i participar en la plataforma virtual situada en la pàgina de http://www.xtec.cat/web/projectes/comunitats

BY NC ND

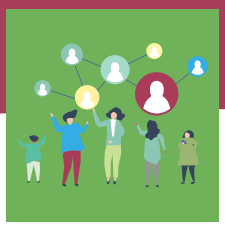

Actuacions de formació. El què, qui i com de les activitats formatives

Què	Quan	Destinataris	Com	Certificació
Pre-sensibilització **Xerrada informativa a la comunitat educativa**	Atenent les necessitats del centre	La comunitat educativa	Es demana al SCIP que cerca un investigador del CREA que pugui fer la xerrada	no
Sensibilització **Transformació** **Consolidació** **assessorament a centre**	3 cursos	Tot el claustre	Es demana al SCIP	sí Si s'acrediten els tres cursos es pot certificar innovació
Jornada professorat novell **Jornada**	A principi de cada curs	Professorat novell en Cd'A Voluntaris, familiars, docents	S'oferta a tots els centres	sí
Jornada comunitats d'aprenentatge **Jornada**	Durant el curs	Professorat novell en Cd'A Voluntaris, familiars, docents	S'oferta a tots els centres	sí
Actualització **Taller a centre**	Atenent les necessitats del centre	Tot el claustre	Es demana al SCIP	sí
Aprofundiment **Jornada de treball**	Durant el curs	Equips directius	S'oferta als equips directius	sí

BY NC ND

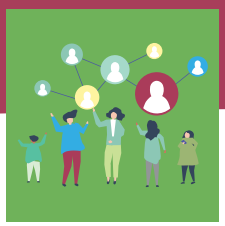

Acreditació de la innovació

Els programes d'innovació consisteixen en plans d'acció que el Departament d'Educació prioritza i impulsa, i que tenen com a finalitat millorar els resultats del sistema educatiu adequant-lo al canvi i a l'evolució social.

L'Ordre ENS/303/2015, de 21 de setembre, sobre el reconeixement de la innovació pedagògica, defineix la innovació pedagògica com un procés planificat de canvi i renovació que es fonamenta en la recerca, que respon a l'evolució social, que condueix a obtenir una millora en la qualitat del sistema educatiu i que pot ser transferible a la resta de centres educatius.

En l'article 2 d'aquesta Ordre s'estableixen les modalitats d'innovació pedagògica, el projecte "Comunitats d'aprenentatge" s'inclou a la modalitat de "*iniciatives d'un centre educatiu o d'un grup de centres que formen part de manera explícita del projecte educatiu del centre, que responen a objectius de millora educativa, prèviament fixats en un pla d'acció, i que aporten evidències del canvi que han significat per al centre o centres amb relació a les competències dels alumnes o a l'organització i la gestió*".

Requisits dels assistents per acreditar la innovació:

- Certificació d'assistència a cadascún del tres cursos: sensibilització, transformació i consolidació
- Presentació d'una memòria d'avaluació dels tres cursos
- Incorporació del projecte "Comunitats d'aprenentatge" al PEC, als plans d'estudi i a la cultura de centre

BY NC ND

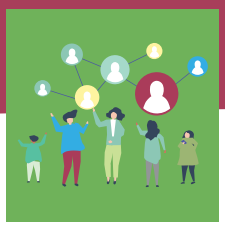

Bibliografia

Llibres

- Aubert, A., Flecha, A., García, C., Flecha, R. y Racionero, S. (2008). Aprendizaje dialógico en la sociedad de la información. Barcelona: Hipatia Editorial.
- Racionero, S., Ortega, S., García, R., y Flecha, R. (2012). Aprendiendo contigo. Barcelona: Hipatia Editorial.

Revistes

- Cuadernos de Pedagogía Claves para conseguir el éxito educativo, número 429, desembre de 2012.
- Díez-Palomar, J.; García Wehrle, P.; Molina, S. y Rué, L. (2010). "Aprendizaje dialógico en las matemáticas y en las ciencias". Revista Interuniversitaria de Formación del Profesorado, 67 (24,1), 75- 88. Recuperat de: http://www.aufop.com/aufop/uploaded_files/revistas/1268689288.pdf
- Aubert, A.; García, C. y Racionero, S. (2009). El aprendizaje dialógico. Cultura y Educación, 21 (2), pp. 129-139 Fundación Infancia y Aprendizaje.
- Díez, Javier.; Flecha, R. (2010) Comunidades de Aprendizaje: un proyecto de transformación social y educativa. Revista Interuniversitaria de Formación del Profesorado, 67 (24,1), pp 19-30
- Ferrer, G.; Martínez, S.; (2005) La formació de les famílies en el marc de l'escola inclusiva: un repte per a les comunitats Revista Educar (35). pp 71-85
- De Botton, L.; Flecha, A.; y Puigvert, L. (2009) El éxito escolar no depende de la proporción de inmigrantes sino de la aplicación de las actuaciones de éxito: evidencias científicas internacionales frente a ocurrencias racistas Revista de la Asociación de Sociología de la Educación RASE vol. 2, núm. 3, pp 45-55
- Marín, D.; Vindel, V.; y Cortina, L.; (2017) Puesta en práctica de las comunidades de aprendizaje: una alternativa innovadora para responder a las necesidades de la sociedad actual Quaderns Digital.Net, (85) pp 157-168Ferrer, G. (2007). Las comunidades de aprendizaje y su sostenibilidad. Hacia un modelo de evaluación inclusiva a VVAA (Ed.), La escuela en la comunidad. La comunidad en la escuela. Barcelona: Graó.Martínez, M., Martínez, S., Martínez, C., Massot, M. (2002) Comunidades de aprendizaje: participación, calidad y transformación social *Revista EDUCAR* (29). pp 103-121. Bellaterra: Serveis de Publicacions de la Universitat Autònoma de Barcelona.
- Comas, A., Mascarell, M. (2005) Treballar amb una comunitat d'aprenentatge (la visió de les mestres) *Revista EDUCAR* (35). pp 87-91. Bellaterra: Serveis de Publicacions de la Universitat Autònoma de Barcelona.
- Ferrer, G. (2005) Hacia la excelencia educativa en las comunidades de aprendizaje: participación, interactividad y aprendizaje *Revista EDUCAR* (35). pp 61-70. Bellaterra: Serveis de Publicacions de la Universitat Autònoma de Barcelona.
- Ferrer, G. (2005). Recursos y enlaces sobre comunidades de aprendizaje Revista *EDUCAR* (35). pp 111-113. Bellaterra: Serveis de Publicacions de la Universitat Autònoma de Barcelona.
- Ferrer, G., Martínez, S. (2005) La formació de les famílies en el marc de l'escola inclusiva: un repte per a les comunitats d'aprenentatge Revista EDUCAR (35). pp 71-85. Bellaterra: Serveis de Publicacions de la Universitat Autònoma de Barcelona.
- Martínez, M., Martínez, S., Ferrer, G. Martínez, C., Massot, M. El valor de un sueño Tanit *Revista EDUCAR* (35). pp 47-60. Bellaterra: Serveis de Publicacions de la Universitat Autònoma de Barcelona.

CC BY NC ND